

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
שופטים
אלול התשפ"ג בשל"ד
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בדבר חשיבות המנהג לקום בימים אלו באשמורת הבוקר לומר סליחות ותחנונים, ובפרט י"ב הסליחות העיקריות, ביאור הטעם הפשוט מדוע אנו קוראים לסליחות בשם אשמורות, וארבעה פירושים חדשים לעניין זה.

ביאור דברי מהרמ"ד ואלי זצ"ל הכותב, 'כמה טועים כל זרע אמת' ההולכים לרופאים מיד כשקופץ עליהם חולי, ודבריו בעניין רשעים שחלו והלכו לרופא ונתרפאו.

תשובת בעל פלא יועץ לגבי השאלה בשביל מה צריכים רופאים, אם נגזר על האדם למות, וחזוק למה שנהוג כי כאשר האדם חולה הוא הולך לרופא ונוטל רפואות.

השלמה לגבי השאלה מדוע רואים חייבי בריתות אשר מאריכים ימים, ביאור דברי הירושלמי בדבר הקשר שבין שבועת אליהו הנביא שלא יהיה טל ומטר כי אם לפי דברו, לבין חיאל בית האלי ואחאב מלך ישראל. ביאור המלבי"ם מדוע שבועת אליהו נתקיימה, ושבועת משה ויהושע לא נתקיימו. ושתי תשובות נוספות לכך, המובאות בספר מעם לוועז.

האם בזמן הזה שהשמיטה מדרבנן, מתקיימת הבטחת וציויתי את ברכתי וגו'.

מדוע למרות ש'ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם', רואים כי לפעמים בעת צרה אומרים י"ג מדות ובכ"ז לא נענים.

דברי המלבי"ם בעניין איזו 'זכות תולה' יכולה להיות לרשע, עד שאינו מקבל את ענשו.

תירוץ עפ"י דברי המלבי"ם לגבי השאלה כיצד אפשר להבין כי הנשמה היא 'חלק אלוה ממעל', וכי אם האדם חוטא מענישים גם את הקב"ה.

בשבח אמירת דברי תורה בערב שבת בביהכ"נ, ובשבח העמותה החדשה נתיבות מהרי"ן.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ן בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 705

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפני מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכי"ר.

השיעור מוקדש

להצלחת רבי תובל בן ראובן ימיני הי"ו, מהעיר ראשון לציון ת"ו, ולהצלחת כל בני משפחתו שיחיו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

וכן להצלחת רבי לוי בן משה יצחק הי"ו, מארצות הברית, להצלחה בכלל העניינים ולנחת מיוצא חלציו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

כמו"כ השיעור מוקדש ע"י ר' יוסף בן יצחק שיחי, מארצות הברית, שיזכה אחיו ר' בנימין הי"ו לזיווג הגון במהרה, ולהצלחה בכל העניינים. בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבנו וליבכם לטובה ולברכה, אכי"ר.

בדבר חשיבות המנהג לקום בימים אלו באשמורת הבוקר לומר סליחות ותחנונים, ובפרט י"ב הסליחות העיקריות, ביאור הטעם הפשוט מדוע אנו קוראים לסליחות בשם אשמורות, וארבעה פירושים חדשים לעניין זה.

בשלחן ערוך, ריש הלכות ראש השנה [סימן תקפ"א סעיף א'] מובא כך, נוהגים לקום באשמורת, לומר סליחות ותחנונים, מראש חודש אלול ואילך עד יום הכיפורים. ובמשנה ברורה [ס"ק א'], דסוף הלילה הקב"ה שט בעוה"ז והוא עת רצון וכו'.

בדור שלנו, מכל מיני סיבות, חושבני כי הסיבה העיקרית לכך שעניין אמירת הסליחות בחודש אלול הוא חלש, היא מפני שישנן קהילות שלא נוהגים, ק"ו מי שהתחנך במוסדות של אשכנזים, אינם רגילים בכך. אבל צריכים לדעת, כי זאת הלכה מפורשת בש"ע, אין שום חילוקים, בין בני ישיבות ובני תורה, אין 'הנחות', כגון לומר רק בשני וחמישי.

גם מהרי"ץ זיע"א [בהקדמה לסדר הסליחות דאלול] האריך לגבי הנושא הזה, וכתב בזה"ל, ראוי ונכון מנהג הקדושים, לומר סליחות מראש חודש אלול. ואף על פי שיש מקומות שנהגו לקום מחמשה עשר באלול, ואחרים נהגו לקום בעשרת ימי תשובה, המנהג הנכון הוא מראש חודש אלול. וכן כתב רבינו הא"י גאון בתשובה, כמו שהביא משמו מהר"י אבוהב בספר מנורת המאור סימן ר"צ וכו'.

ובהמשך מהרי"ץ כתב בזה"ל, והנה באו בסליחות, מספר שנים עשרה אותיות באלפא ביתא. לכן צריך שלא יגרע מהם חס ושלום.

ישנן הרבה יותר מ"ב סליחות על סדר 'אלפא ביתא', אבל מהרי"ץ מתכוין אל י"ב הסליחות העיקריות, שהם לפי א"ב. יש עוד כמה שהן לפי א"ב, אולם הם אינן העיקריות. זאת אומרת, הן הוספות שהוסיפו. א"כ לכל הפחות, את י"ב הסליחות העיקריות הללו. כפי שאומרים המקובלים, כגון ספר משנת חסידים, וישנם כאלה המביאים זאת גם בשם הרש"ש, וכו'.

כי הם במספר שנים עשר אורות עליונים. ועל ידי אמירתן פה למטה, יעודר למעלה אותן האורות, והם יהיו בעוזריו.

דהיינו, שהאדם על ידי זה מרגיש סייעתא דשמיא, הכנה לקראת יום הדין, ויום הכיפורים, שיבואו לקראתנו לשלום.

מדוע אצלינו [התימנים], קוראים לסליחות הללו, בשם 'אשמורות'?

יש 'סליחות', ויש 'אשמורות'. עושים הבדלה. ביום הכיפורים, קוראים לזה 'סליחות'. ולשל חודש אלול ועשי"ת, קוראים בשם 'אשמורות'. למרות שבעצם הן 'סליחות'. מדוע? התשובה היא, כי כיון שחודש אלול ועשי"ת זהו הזמן המיוחד, לקום ב'אשמורת', קודם שמאיר היום. בדרך כלל, קמים באשמורת האחרונה. גם מאשמורת השנייה, דהיינו מחצות הלילה, ישנה ג"כ תועלת. בחצי הלילה הראשון, אין מקום לאמירת סליחות, ובפרט לא שלש עשרה מדות. אבל מחצות הלילה, זאת כבר עת רצון. שני החלקים האחרונים של הלילה, הן אשמורות – הדבר תלוי במחלוקת האם שלש משמרות הן הלילה, או ארבע משמרות. למד"א שלש משמרות, אזי יש לנו משמרה וחצי מחצות הלילה. ולמאן דאמר ארבע משמרות, אזי הן שתי אשמורות. א"כ כיון שישנו לכך את הזמן המיועד הזה, קראו לכך בשם 'אשמורות'. כגון שנאמר [תהלים קי"ט, קמ"ח] קָדְמוּ עֵינֵי אֲשֻׁמְרוֹתַי, לְשִׁיחַ בְּאֲמֶרְתְּךָ. לכן ייחדו לכך, את השם הזה. זהו הפשט הפשוט.

שערי יצחק – השיעור השבועי

האומרים, איך אני יכול לקום בבוקר? בקושי הוא קם לתפילה בשעה 7:00 או 8:00, כיצד הוא יקום לאשמורות? ידוע כי הרבה אנשים אומרים, 'אני לא יכול'. אבל צריכים לדעת, כי לאמיתו של דבר, אין פירושו שהוא לא יכול, אלא שאינו רוצה. חסר לו את הרצון הפנימי. אל תגיד שאתה לא יכול, אלא שאתה לא רוצה. לפעמים, זאת האמת. כי אם אדם רוצה, הוא יהפוך את העולם, ויגיע למה שהוא רוצה. אילו היה לו את הרצון.

לגבי הפסוק [במדבר כ"ג, כ"א] שבלעם אמר, **לֹא הִבִּיט אֵוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֶמֶל בְּיִשְׂרָאֵל**, מבאר מהר"ח בן עטאר [בפי"א אור החיים שם], 'לא ראה עמל בישראל' היינו, שבלעם ראה כי עם ישראל צדיקים, אינם מתעייפים מקיום התורה והמצוות. כאשר האדם עושה זאת בחשק וברצון, הדבר לא 'כבד' לו, הוא עושה את זה באהבה ובחשק.

וזה לשונו שם, הצדיקים, הגם שעושים מצוות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם עמל. על דרך אמרו [ותהלים ע"ג, ט"ז] **עֶמֶל הוּא בְּעֵינַי. אֵלֹא אֲדַרְבָּא, כְּאִדָּם הַמְרוּיָח וְכְאִדָּם הַמְשַׁתְּעֵשֶׁע בְּשַׁעֲשׁוּעִים**, לרוב חשקם בתורה. בשבילים זהו תענוג, כמו אדם ש'עושה כסף', מרויח, משתעשע. אדם השמח במה שהוא עושה, משתעשע בו, איננו מרגיש בכלל שעובר הזמן, הוא לא מרגיש את העבודה.

ראיתי סיפור מעניין, המובא בספר ויען שמואל [בהקדמה, עמ' 18], בזה"ל, **קְבוּצָה שֶׁל חֲסִידֵי גֹד בְּעֶרְד, שֶׁבִיקְשׁוּ בְּמוֹצָא שֶׁק בְּיוֹם א' דְּסִלְיֹת לֹמֵר יַחַד עִם הָאֲדַמּוּרֵי שְׁלִיט"א סְלִיֹת בִּירוּשָׁלַם וְלִקְחוּ הַסְּעָה לְשֵׁם כַּךְ, וְהִיָּה עוֹד חֲסִיד שְׁנֵסַע בְּרִכְבּוֹ לְשֵׁם. לִקְחוּ הַסְּעָה מֵעֶרְד לִירוּשָׁלַם עִיקוּרֹת, וְעוֹד מִיִּשְׁהוּ פֶּרְטֵי חֲסִיד, נִסְע בְּרִכְבּוֹ אַחֲרֵי הַהֲסָעָה שֶׁלֵּהֶם.**

בדרך הוא הבחין, כי רכב ההסעות של חברו חונה בצד הדרך ומעלה עשן. מיד עצר וראה כי כל הנוסעים ממתנינים, וכשהבחינו בו ביקשו ממנו שיסיע אותם לירושלם, והוא בגלל אי הנעימות לא היה מסוגל לבחור מי כן ומי לא,

אבל בעצם, למה זה נקרא 'אשמורת'? מה פירוש משמעות המלה 'אשמורת'?

רש"י אומר לגבי הפסוק בפרשת בשלח [שמות י"ד, כ"ד] **וַיְהִי בַּאֲשֶׁמֶרֶת הַבֶּקָר, בַּזֶּה"ל**, [ברכות דף ג'] **שֶׁלֶשֶׁת חֲלָקֵי הַלַּיְלָה קְרוּיִן אֲשֶׁמֶרֶת, וְאוֹתָהּ שֶׁלִּפְנֵי הַבֶּקָר קוֹרְאִים אֲשֶׁמֶרֶת הַבֶּקָר.**

ישנו פסוק בספר שופטים [ז', י"ט], **הָאֲשֶׁמֶרֶת הַתִּיכּוֹנָה. דְּהֵיִינוּ, הָאֲמִצְעִית. וַיֵּשׁ אֶת ה'אֲשֶׁמֶרֶת הָאֲחֵרוֹנָה**, מה שמוזכר בגמ' ריש מסכת ברכות. אשמורת הבוקר, זאת האשמורת האחרונה.

מה פירוש המלה 'אשמורת'?

מפרש רש"י [שמות שם] בהמשך, **וְאוֹמֵר אֲנִי, לְפִי שֶׁהַלַּיְלָה חֲלוּק לְמִשְׁמֹרֶת שִׁיר שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׂרָת, כֵּת אַחֲרֵי כֵת לְשֶׁלֶשֶׁת חֲלָקִים, לְכַךְ קְרוּי אֲשֶׁמֶרֶת. וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגַּם אוֹנְקֵלוֹס, מִטְּרַת.**

כיון שבשמים ישנן משמרות של מלאכי השרת, לכל אחת יש את התפקיד שלה, 'כת אחר כת', ישנם מלאכים מסויימים לאשמורה הראשונה, וכן לשנייה ולשלישית, לכן זה נקרא 'אשמורת'. כפי התרגום, 'מטרת', לשון שמירה.

למלה שמירה, ישנם כמה פירושים. ישנה שמירה, ששומרים מפני הסכנות, כגון אויבים ולסטים, מזיקים וכו'. זאת שמירה מפני איזה נזק, דבר לא טוב. אבל ישנה שמירה, לא בגלל מזיק, אלא זה מלשון צפייה, שמחכים מתי יגיע התור שלי. כגון שנאמר [בראשית ל"ז, י"א] **וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר, יַעֲקֹב שָׁמַר אֶת הַחֲלוּם שֶׁל יוֹסֵף בְּלִיבּוֹ, מִצִּפְיָה מִתִּי הַדָּבָר יִגִּיעַ. וְזֶה הַפֶּשֶׁט הַפְּשׁוּט, שֶׁלִּמְלָה אֲשֶׁמֶרֶת.**

*

ברם, השנה בסייעתא דשמיא, הקב"ה האיר את עיני, כי חוץ מן הפשט, ישנם בכך פירושים גם בדרך דרש. עוד שלושה-ארבעה פירושים למושג הזה, ולמה ייחדו בדוקא לקרוא לכך בשם אשמורות. יש בכך תועלת של חיזוק וזירוז, לגבי העניין הזה. כי לצערי, כפי שאמרת, בפרט בדור שלנו, צריכים הרבה חיזוק. כל הדורות צריכים חיזוק. ישנם אנשים

ואמר לחבריו תיכנסו למכונת כמה שתוכל שאת, אני לא מסתכל. והתברר שכולם נדחפו לתוך האוטו. כמו סרדינים, בתוך האוטו.

וכל הדרך התפלל בעל הרכב שלא יתפס ע"י שוטר. אולם לדאבונו שוטר עצר אותו וביקש שכל הנוסעים ירדו מהרכב, ולתדהמתו ספר 15 נוסעים. מיד שלל את הרשיון של הנהג, וגם קבע לו תור למשפט. באיזו שהיא דרך הגיעו הנוסעים לירושלם, ולאחר סיום הסליחות ביקש הנהג להתקבל אצל האדמו"ר לבקש עצה וברכה. הוא בצרה צרורה, וצריך עצה ותושיה, צריך ברכה.

האדמו"ר כששמע על המאורע, ועל העמדתו למשפט, הטיף לו מוסר. וסיים, בעזרת ה' תצא מזה. כשהגיע עת המשפט, הרצה השוטר את טענותיו וסיפר כי 15 איש היו ברכב, וזו עבירה חמורה שיש להעניש עליה במלא החומרא. ואז קם הנהג וטען, כי השוטר משקר. וכי יעלה על הדעת, שאפשר להכניס למכונת 15 איש? ואז החליט השופט לבדוק, אם אכן הדבר מעשי. יצאו כולם לרכב, וביקשו מעוברי אורח שיכנסו לרכב, ולא הצליחו להיכנס יותר מתשעה אנשים. בעיקבות זאת, פטר השופט את הנהג והחזיר לו את הרשיונות.

ובצאתם, פנה השוטר לנהג ואמר לו, והא ליבי וליבך ידעו כי באמת היו 15 אנשים ברכב. אתה יודע שהיו 15 אנשים, הינך יכול להסביר לי מה קרה?

ענה לו הנהג בחכמה, ישנו הבדל גדול. אותם 9 שנכנסו לרכב, כל חפצם היה לצאת כמה שיותר מהר. אבל חברים שלי, רצונם היה לנסוע לרבי, והיו מוכנים להידחק ולעשות את הלא יאומן.

בקיצור, כאשר רוצים, אפשר למצוא מקום. ה"ה בנ"ד, אם רוצים לקום באשמורת – מי שרוצה, רק שיהיה לו רצון – הוא ימצא כל דרך וכל טצדקי. בודאי שאינו יכול ללכת לישון מאוחר, ולהגיד למה איני מצליח לקום מוקדם. בקיצור, צריך לתקן את השורש. את עיקר הבעיא.

כפי שאמרנו, בדרך דרש, למלה 'אשמורות' ישנם עוד ארבעה פירושים. שני פירושים, מלשון העיר שומרון. ושני פירושים, מלשון שמירה. מקור העניין הזה, הוא בעיקר בתנא דבי אליהו [פרק י"ח].

בעצם אולי ישנו רמז, במה שקראנו בתשעה באב, במגילת איכה וב', י"ט, קומי רַנִי בְּלִילָה לְרֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת, שְׁפָכִי כַמִּים לִבְךָ נִכַח פְּנֵי אֲדָנָי. כנראה אולי הפסוק הזה, כבר מכין אותנו לקראת חודש אלול. עוד לפני חודש אלול. ישנו כאן רמז, 'קומי רוני בלילה, לראש אשמורות', תתכוננו לחודש אלול, 'לראש אשמורות', 'שפכי כמים לבך'.

אומר התנא דברי אליהו, מאי 'לראש אשמורות'? תשמעו את דברי המדרש. זהו אינו פשט, ישנו כאן דרש. אליהו הנביא מדבר. אפילו עני שבישראל שיש בו תורה ומעשים טובים, נוח לו להקב"ה יותר מאחאב מלך ישראל. שנאמר [קהלת ד', י"ג] טוֹב יָלֵד מִסֶּבֶן וְחָכָם מִמְּלֶךְ זָקֵן וְכִסִּיל וְגו'.

אצל בני אדם רגילים, כאשר עומד לפניו אדם מכובד, עשיר ובעל מעמד, כגון אחאב מלך ישראל, מלך שומרון, למרות שהוא רשע, ומצד שני עומד אדם אחר שהוא עני, מסכן דל, הם נושאים פנים ומהדרים את פניו של האדם החשוב, זה שיש לו מעמד. לא מסתכלים על המסכן, למרות שהוא צדיק וירא שמים. ברם, אצל הקב"ה, הדבר אינו כך. אצל הקב"ה, החשיבות שישנה בעיני העולם, זהו אפס. כלום. כך בדרך כלל. חוץ מאחאב, כי למרות שהיה רשע גדול, אבל כתוב כי לפעמים היו לו קצת הרהורי תשובה. כפי שנאמר [מלכים א' כ"א, כ"ט] הִרְאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי. ובכל זאת, למרות זאת, בסה"כ הוא רשע.

מה שיש עליו קצת לימוד זכות, אֲשֶׁר הִסְתָּה אֹתוֹ אֵיזְבֵּל אֲשֶׁתוֹ [מלכים שם, כה], כל זה לא יועיל ולא יציל.

בכל אופן, זהו מה שאומרים בנ"ד. 'לראש אשמורות', המלה אשמורת נדרשת, מלשון שומרון. אחאב מלך העיר שומרון. כידוע, זאת מלכות ישראל. יהודה זה ירושלם, ואחאב היה

שערי יצחק – השיעור השבועי

אשמורות'. גם בתשובת הרשב"א, כתב במפורש 'אשמורות', והבית יוסף הביא זאת. זהו השם שהיה מקובל בעבר, משום מה הוא נשתכח מהם במשך הדורות, אבל בזמנינו אנחנו מחזיקים בשם הזה. ולפי מה שאנחנו אומרים – חוץ מן הפשט הפשוט – יש בכך הרבה חיזוק. דהיינו, אנשים שאינם עשירים, ולא במעמד מכובד כמו מלך ישראל, אבל לעומתם כל האנשים החשובים – כביכול – הם אפס וריק. הקב"ה מחזיק, מהמסכנים האלה, יותר ממלך שומרון. וכן מקומות שיש בהם תורה, אפי' שהם לא מפותחים ומשוכללים כמו ערים אחרות, אבל זהו מה שהקב"ה רוצה. בזכות זה, הקב"ה שומר עלינו. שומר השומרים. א"כ יש לנו 'שומרון', או מלך שומרון, או העיר שומרון. או שהקב"ה נותן לאנשים, כי לא רק שהמלאכים שומרים עליהם, אלא הקב"ה בעצמו. זהו פירוש שלישי.

פירוש רביעי, מדוע בחרו והשתמשו בדוקא במלה 'אשמורות', אפשר להבין עפ"י מה שכתב המעס לועז [תהלים, דף ר"ט], לגבי הפסוק בתהלים [קיי"ט, קמ"ח] קָדְמוּ עֵינֵי אֲשֶׁמְרוֹת, לְשִׁיחַ בְּאֶמְרָתְךָ, וז"ל, רמז שהמחשבה הראשונה של אדם בבוקר, צריכה להיות באמונה.

דהיינו, מהו הדבר הראשון שהאדם חושב, כאשר הוא קם בבוקר? איך להתחיל את היום, ברגל ימין? מה המחשבות הראשונות שלו? אם הוא חושב מיד על אמונה, אם הוא אומר מיד, מודה אני לפניך מלך חי וקיים וכו', הוא התחיל עם הקב"ה.

ואז כל היום כולו, הולך בדרך הטוב. וזהו 'קידמו עיני אשמורות'. אם קידמו עיני במחשבת שמירה, אז כל היום אשיח באמרתך בדבקות.

אם האדם מקיץ ופותח את עיניו בבוקר, יש לו שמירה. במחשבה של שמירה, במחשבה של אמונה. אם כן, 'לשיח באמרתך', כל היום הוא דבק בהקב"ה.

אס"כ, הבננו חמשה פירושים. הפשט הפשוט, אשמורת הבוקר. שומרון, ולשון שמירה, לפי

מלך ישראל, ועיר המלוכה היתה שומרון. א"כ העני הדל הזה, כיון שיש בו תורה ומעש"ט, הוא הראשון. הוא הראש' על האשמורות. זהו פירוש אחד. העני, כלפי מלך שומרון.

פירוש שני, שמתייחסים כלפי העיר שומרון. ישנה איזו עיר קטנה, אבל יש בה תורה וירא"ש ומעש"ט. ומצד שני, יש את העיר הגדולה שומרון, מפותחת, עיר המלוכה, אבל אין בה תורה.

אומר התנא דבי אליהו כך, דבר אחר, לראש אשמורות, אפילו עיר קטנה שבישראל שיש בה תורה, טובה לפני הקב"ה יותר משומרון שאין בה תורה. שנאמר אנכי שלומי אמוני ישראל וגו' אפילו עיר קטנה.

הרי בעוה"ר, העיר שומרון חרבה, ומשם התחילה הגלות של ישראל. ומה שמקיים את הזכות של עם ישראל, אלו המקומות אשר יש בהם תורה.

דבר נוסף כתוב בתנ"כ רבה, מכאן אמרו, אם יש בו באדם דרך ארץ ומקרא בלבד, מוסרין לו מלאך אחד לשמרו, שנאמר [שמות כ"ג, כ"ז] הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשֹׁמְרֶךָ וגו'. וישנו אדם, בדרגא יותר גבוהה. קרא אדם תורה נביאים וכתובים, מוסרים לו שני מלאכים, שנאמר [תהלים צ"א, י"א] כִּי מַלְאָכָיו יִצְוּהוּ לְךָ לְשֹׁמְרֶךָ בְּכָל דְרָכֶיךָ. אבל קרא אדם תורה נביאים וכתובים, ושנה משנה ומדרש הלכות ואגדות ושימש ת"ח, הקב"ה משמרו בעצמו. ישנו אדם, בדרגות יותר גבוהות, אשר הקב"ה שומר עליו.

א"כ יוצא, כי 'לראש אשמורות' היינו, ראש השומרים, הקב"ה שהוא שומר השומרים. המלה אשמורות, נדרשת מלשון שמירה.

לפי כל הדברים הללו, המובאים בתנ"כ רבה, אם אנחנו לוקחים זאת לענייננו, לגבי הסליחות של חודש אלול ועשיית הנקראים בשם אשמורות, נראה כי בכונה קראו לזה כך.

דרך אגב, המלה אשמורות, איננה דבר מיוחד רק אצל התימנים. בזמנינו, הדבר מיוחד אצל התימנים, אבל מי שיעיין בספרים, וכן בסידורי הספרדים בעבר, זה נקרא 'סדר סליחות לילי

שני המובנים הללו. ולכן, כדאי לחזק ולהחזיק ולייחד בדוקא את השם הזה, כי הוא לא רק סתם מבחינת הזמן, אלא גם יש בכך, לרמוז על התועלת והמעלה שישנה בדברים האלה. וגם האדם, בזכות כך הדבר שומר עליו כל היום, זה מזכה אותו.

ביאור דברי מהרמ"ד ואלי זצ"ל הכותב, 'כמה טועים כל זרע אמת' ההולכים לרופאים מיד כשקופץ עליהם חולי, ודבריו בעניין רשעים שחלו והלכו לרופא ונתרפאו.

בנושא שדיברנו [בשיעורים הקודמים] לגבי הרפואות, שהולכים לרופאים, אמרנו בס"ד כי כל העניין של 'רפוא ירפא' – מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא, דיברנו בעיקר על דברי התפארת ישראל, כי ישנו בכך דבר קצת שלילי, כיון שבעצם אם האדם היה יכול על ידי זה לכפר על העון כרת.

התפלאתי לראות, ממש דבר דומה, אם כי בלי קשר לכרת, שכתב מהרמ"ד ואלי זצ"ל, תלמיד חבר של בעל מסילת ישרים. הוא כותב דבר מעניין, בדרך תוכחת מוסר, וחושבני כי צריכים לקחת את הדברים לתשומת לב. אבל, שלא לטעות בכך.

כך הוא כותב בספרו עבודת הקודש [דף שמ"ב], על ספר ויקרא, לגבי הפסוק בתוכחה [ויקרא כ"ו, ט"ז] והפקדתי עליכם בקלה את השחפת ואת הקדחת וגו' [מרן שליט"א אומר זאת ב'כינוי', והפקדתי עליהם], וז"ל, מכאן למדנו כמה טועים כל זרע אמת – תשמעו איזו טעות גדולה, טועים 'כל זרע אמת', דהיינו כל עם ישראל טועה בכך – כשהולכים אצל הרופאים מיד כשקופץ עליהם איזה חולי לצערן. יש לו קצת משהו, ומיד הוא הולך לרופא. מה לא טוב בכך?

שאדרבא היו צריכין מיד לפשפש במעשיהם ולחזור בתשובה שלימה, מאחר שיודעים שהחלאים אינם באים אלא מפני העוונות.

דבריו מזכירים את דברי התפא"י, כי כאשר האדם קצת חולה, הוא מיד הולך לרופא. פלא. שאם יסלקו סבת החולי על ידי התשובה, מיד החולי מסתלק מעצמו, ואין צורך אל הרופאים

ואל הרפואות הטבעיות. כי האומה הקדושה, אינה משועבדת אל הטבע, אלא למי שהוא למעלה מן הטבע. כעניין שנאמר [שמות ט"ו, כ"ו] אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ, וְהִישָׁר בְּעֵינֶיךָ תַעֲשֶׂה, וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו, וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו. כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׁים עֲלֶיךָ, כִּי אֲנִי יְיָ רַפְאֵךְ. ומכאן למדנו, שהוא ית' המשים את החולי והמסירו, כפי מעשיו של אדם. והחולי אינו אלא כח החיצון, המתלבש באותו הלבוש הטבעי המצער את הענוש, כדי לעשות את שליחותו, כדאמרינן לעיל. ולכן, לא יועילו כל הרופאים וכל הרפואות שבעולם, שאם אין תשובה אין רפואה. וז"ש מכלות עינים ומדיבות נפש, שמצפה אל הרפואה ואינה באה בשום פנים, מאחר שאין תשובה מן העון שהיה סיבת החולי.

גם מהרי"ץ זיע"א מביא [בברכת רפאנו] את הפסוק, הַסֵּלֶחַ לְכָל עֲוֹנוֹכֵי, הָרַפָּא לְכָל תַּחֲלָאִיכֵי [תהלים ק"ג, ג].

טוב, וכי מהרמ"ד ואלי, בא לשלול את העניין שכתבו כל הפוסקים, כי חובה ללכת אל הרופאים? אלא כנראה הוא מדגיש את העניין כי דבר ראשון הם חושבים על הרופא. זהו הדבר הראשון. ישנה איזו מחלה, ומיד הולכים לרופא. אילו האדם היה חושב מיד, כי רח"ל זה בגלל עוונותיו, וחוזר מיד בתשובה, אזי יכול להיות שהוא היה מרפא בכלל, מבלי להגיע לזאת. זאת היא הטעות. אבל ח"ו, אם האדם אכן פשפש במעשיו, ותיקן את עצמו, ורואה כי בכל זאת הוא לא מתרפא, אזי אין הכי נמי. אולם כוונתו היא, כי כביכול מזניחים את העיקר.

שאלה מהקהל: אולי הוא אוחז כמו הרמב"ן? תשובת מרן שליט"א: כבר דיברנו בזמנו, כי הרבה פוסקים כותבים – הבאנו כמה מקורות לכך – שגם הרמב"ן מודה בזמנינו. הרמב"ן דיבר על זמן הנביאים, כאשר היו במדרגות גבוהות, לא אצלנו.

הרי מהרמ"ד כותב שם בזה"ל, 'שהולכים אצל הרופאים, מיד כשקופץ עליהם איזה חולי'. רק ישנו משהו, ומיד הולכים אל הרופא. זהו מה

שערי יצחק – השיעור השבועי

החללים הבאים על הצדיקים, הם הנקראים יסורין של אהבה, לפי שאינם באים אלא מצד הקדושה, בלי שום אמצעות של הקליפה ח"ו, כי תכליתן וכוונתן של אלו היסורין אינה אלא להתיש את כח הגוף, כדי להגביר את כח הנשמה, שתוכל להשלים כל העלויות שלה, עד שתגיע אל הדביקות הגמור. ועל אלו היסורין הוא שנאמר, וי"י חָפֵץ דַּבְּאֵי הַחֲלִי וַיִּשְׁעֵהוּ נִיג, י"ז. שהרי כשהצדיק השלים את עלייתו על ידיהם, אז היסורין מסתלקין, והוא עובר את יתר שנותיו בשקט ובשלוה. אם הצדיק הגיע למדרגה, דהיינו שהוא סבל את היסורים, אזי הוא נהיה בריא.

בעניין אמרם ז"ל, שהצדיקים תחילתן יסורין, וסופן שלוה. מה שאין כן הרשעים, שהיסורין באים עליהם לעונש. ואם בועטים בהם, נעזבים מדביקותם. ואבב חוטרא מילי, ואבי דדי חושבנא. סוף דבר הכל נשמע, במה שאמר המלך החסיד ותהלים י"א, ה'י, י"י צְדִיק יִבְחֶן, וְרָשָׁע וְאֵהָב חָמָס שְׁנֵאָה נַפְשׁוֹ. ע"כ.

תשובת בעל פלא יועץ לגבי השאלה בשביל מה צריכים רופאים, אם נגזר על האדם למות, וחיוק למה שנהוג כי כאשר האדם חולה הוא הולך לרופא ונוטל רפואות.

בספר פלא יועץ [ערך רפואה], ג"כ כתב על כך, וכדלקמן.

הספר הזה, פלא יועץ, ממש 'כשמו כן הוא', הפליא עצה הגדיל תושיה, כמעט את כל הדברים העיקריים לאדם. הרבה דברים שדיברנו בס"ד בזמנו, כאשר היתה – לא אליכם – מגיפת הקורונה, הבאנו אז את דבריו, כי הוא עומד על אותו הכיוון, וחושבני כי זאת ההשקפה. לסדר את הדברים, גם מבחינה השקפתית, וגם מבחינה הלכתית.

וזה לשונו שם, אמרו רבותינו זכרונם לברכה [שמות כ"א, י"ט] ורפא ירפא, מכאן שנתנה תורה רשות לרופא לרפאות [ברכות דף מ' ע"א]. ועוד אמרו על הפסוק [דברים כ"ח, נ"ט], וחלים רעים ונאמנים, שהם נאמנים בשליחותן [רש"י שם], שבשעה ששולחין אותך, גוזרים עליהם שלא יצאו אלא ביום פלוני, ביד פלוני, על ידי סם

שהוא חושב. אבל, היכן הקב"ה? כנראה, זאת היא הטעות. זאת אומרת, יכול להיות – לפי מה שהוא כותב – כי אם האדם הזה הרגיש שמשוה לא בסדר, והיה חוזר בתשובה, אזי הוא לא היה מגיע אל המצב הזה. הוא אומר על כך, 'כמה טועים כל זרע אמת'.

שאלה מהקהל: המדובר גם לגבי צנים ופחים? תשובת מרן שליט"א: צָנִים פְּחִים בְּדָרְךָ עֲקֹשׁ [משלי כ"ב, ה']. יכול להיות, שזה בא באשמתו. אם אדם גרם לעצמו את החולי, אזי לא מחייב שהעונש הוא על עבירה, אלא שאינו נזהר על בריאותו. זהו כפי שהאדם ילך בכביש, ולא נזהר. מכניס את עצמו לסכנה.

בהמשך, הוא כותב דברים חשובים בזה"ל, ואם תאמר – אם תשאל שאלה – והלא יש כמה רשעים, שחלו ונתרפאו, אע"פ שלא עשו תשובה, ועודם מחזיקים ברשעתם. רשעים שהיו חולים, נהיו בריאים למרות שלא עשו תשובה, וממשיכים להיות רשעים. לכאורה, הם לא היו צריכים להתרפא?

על כך הוא עונה, דע, כי זהו סימן רע אליהם, שהרי השי"ת ביקש ליסרם כדי שיחזרו בהם ויחזשו על תיקונם, והם לא רצו לקבל מוסר. בעצם, ענשם יהיה כפול ומכופל. הקב"ה 'מאותת' להם, תחזרו בתשובה. לטובתם, שיתקנו את עצמם, אבל הם לא רוצים.

לפיכך נעזבים מדבקותם הקדוש, והם מסורים ביד יצרם. ועל כיוצא באלו אמרו רז"ל, שרשעים אפילו בחייהם קרואים מתים. כי המיתה הרוחנית, היא המיתה האמיתית, ולא המיתה הגופנית. שהרי הצדיקים, אפילו במיתתם קרואים חיים. הם הראויים להיקרא מתים ממש, כמו שפירשנו.

מצד שני הוא שואל, מה נגיד לגבי צדיקים, אשר רח"ל נהיו חולים? הרי בודאי שהם מפשפים במעשיהם ומתקנים, ובכל זאת הם נשארו עם המחלה. מה נאמר על כך?

וזה לשונו שם, ועדיין שמא תאמר, והלא יש כמה צדיקים שבאים עליהם חלאים רעים ונאמנים, שאינם יכולים להירפא. דע, כי

פלוני ילקוט שמעוני יתרו רמז רפ"ט. ועוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה [סנהדרין דף י"ז ע"ב], שלא ידור אדם במקום שאין רופא. כתוב במפורש, שאסור לגור במקום שאין רופא.

דרך אגב, הבאנו בס"ד ובשיעור מוצש"ק עקב [מהגר"י איבשיץ, בעל ספר יערות דבש, ומעוד ספר אחד, כי מה שכתוב בגמ' מסכת עבודה זרה [דף נ"ה ע"א] זחלאים רעים ונאמנים, בשעה שמשגרין אותן על האדם, משביעין אותן, שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני, ובשעה פלונית, ועל ידי פלוני, ועל ידי סם פלוני, המדובר לגבי גויים, לא על עס ישראל. אולם לכאורה, לפי דבריו כאן רואים כי אינו מבין כך, אלא שהמדובר אפי' לגבי יהודים. כי אם זה על גויים, הוא לא היה צריך להביא זאת. רואים כי הר"ר אליעזר פאפו, בעל פלא יועץ, מבין כי זהו דבר כללי. כפי הפשטות.

כעת, הוא שואל את השאלה. אם האדם הזה נהיה חולה, מה שייך שיהיה רופא? אם הקב"ה רוצה שימות, אזי לא יעזרו כל הרופאים שבעולם. ואם הוא צריך לחיות, א"כ לא צריך רפואה.

וזה לשונו שם, והנה מצאה החקירה מקום לנות, מאחר שהשם ממית ומחיה, מה יתן ומה יוסיף הרופא? הלוא אם נגזר עליו שימות, אם יעמדו כל רופאים שבעולם, לא יוכלו להציל ממות נפשו.

לכאורה רואים, כי זה לא כפי שכתב התפארת ישראל. אם הקב"ה רוצה שהאדם ימות, הגם שיקח רפואות, הן לא יעזרו, כי יכול להיות טעיות וכו', או כל מיני מניעות. לא חסר.

ועל זה אמרו, טעות הרופא, רצון הבורא. ואין מידו מציל, ואם נגזר עליו שיחיה בלי רופא, הקדוש ברוך הוא מגלגל גלגולים ומביא לו רפואתו, כי הרבה אפנים למקום והרבה עמו פדות והוא ישלח דברו וירפאם.

זאת השאלה. בשביל מה צריך רופאים? הרי אם הקב"ה גזר עליו מיתה, לא יעזור רופאים. ואם הקב"ה גזר שהוא אמור לחיות, אזי לא

צריך רופאים, הוא ימשיך לחיות גם בלי רפואות.

תשמעו את תשובתו. כפי שאמרתי לכם, זאת התשובה שהבאנו בזמנו, לגבי מגיפת הקורונה, השמירה שעושים, נזהרים מכל הסכנות, כי ח"ו אם היה כך, שאם נגזר עליו אזי הוא ימות, א"כ מה עוזר כל הזהירויות וכו'. בזמנו הבאנו את דבריו, שכתב במקום אחר, וכאן הוא חוזר על אותו היסוד.

כעת, הוא כותב את התשובה לכך. תשמעו דבר מאד יסודי. אמרנו, שהעולם אומר, כי 'מה שנגזר על האדם הוא כבר כתוב'. אמרנו כי זאת טעות, ושהמושג הזה בא מן הערבים. הם אוחזים, שלא יעזור כלום, אם נגזר עליו – נגזר. גם בעל פלא יועץ בעצמו כותב, כי הדבר בא מבני ישמעאל.

וזה לשונו, אבל התשובה לזה, ולהרבה חקירות כאלה הוא, ששלשה מיני גזרות יש. אם הוא גברא דאית לה זכות תולה, ואלימא זכותה ובריא מזלה – אם הוא אדם צדיק גדול, וגם מזלו חזק – אפילו אם לא יהיה לו רופא ויעשה דברים נגדיים לחלו – אפילו אם יעשה דברים נגד החולי שלו, דברים האמורים להזיק לו עוד יותר – לא ימות, אלא חיה יחיה. הדבר נכון, אכן ישנם מצבים, שאם הקב"ה רוצה שיחיה, לא יעזור כלום.

ויש שנגזרה עליו מיתה רחמנא לצלן, אם ישמר את עצמו בכל שמירות שבעולם, שוא שקד שומר והרופאים לא יועילו ולא יצילו. אם הוא אמור למות, לא חסר דרכים איך שימות, ולא יעזור כל הרופאים הכי מומחים בעולם.

ישנם שני מצבים, קיצוניים. ישנו מצב, שבכל מקרה הוא יחיה. וישנו מצב, שבכל מקרה הוא ימות. ברם, יש את המצב הבינוני. דהיינו, שלגבי האדם הזה, הקב"ה אמר, טוב, הדבר תלוי במה שהוא יעשה. יש לו עוונות, יתכן שיחיה ויתכן שלא יחיה.

אבל יש, שמחמת עונותיו מניחין אותו תחת הטבע, אם ישמר ויתנהג ברפואות על פי הטבע, חיה יחיה, ואם לאו, ימות, ועל כגון זה נאמר [משלי י"ג, כ"ג] ויש נספה בלא משפט.

שבגללם האדם נענש שיהיה חולה, הוא בכדי שיוציא על כך הוצאות. שיפסיד הרבה כסף. נפל בבי מרעיה, דהיינו במחלה, עד שישפוך על כך כסף.

א"כ אומר בעל פלא יועץ, הנה כי כן טוב, להוציאם במהרה, ומה טוב להרבות בצדקה, שמצוה היא בידו וסגלתה שמבטלת הגזירה. אם כבר נגזר עליו להוציא, להפסיד כך וכך, שיתן את הכסף לצדקה.

ולעולם קודם שיעסוק ברפואות, יאמין באמונה שלמה שרפואתו היא ביד הקדוש ברוך הוא, רופא רחמן ונאמן, רופא חולי עמו ישראל, ויקדים תפלתו לפניו (וכבר אני עני סדרתי תפלה להחולה, וסמכתיה בבית תפלותי בסיעתא דשמיא).

והוא מדגיש שוב, ומי שיש לו חולה בתוך ביתו, חיובא רמיא עליו שלא ינוס ולא יישן ולא ישקוט ולא ינוח, עד יבקש כל מיני רופאים וכל מיני רפואות עד אשר תשיג ידו.

זאת אני אומר, כלפי מה שעושים בזמנינו, השתדלויות וכו', אפי' מסיעים אותו לחו"ל, אוספים תרומות, בעל פלא יועץ כותב זאת במפורש, 'לא ינוס ולא ישן וכו'. אמרנו בזמנו, כי ה'סוגיין דעלמא' איננה כדעת התפארת ישראל, והנה רואים שהדבר כתוב כאן במפורש. מה שעושים היום בזמנינו, זאת דרך התורה. 'שלא ינוס ולא ישן ולא ישקוט ולא ינוח, עד יבקש כל מיני רופאים וכל מיני רפואות'.

ואם איש עני הוא ואין ידו משגת, החיוב מוטל על בני העיר, או על חברת ביקור חולים, להזמין לו רופאים ורפואות, ואל יחושו על ההוצאה מרבה, כי למצוה רבה תחשב. צא ולמד עד היכן מגיע חיוב הרפואה, שהרי התירו לחלל שבת החמורה ולעבור על כל התורה כולה בשביל לעשות רפואה לחולה שיש בו סכנה, מפני שאמרו [שבת דף קנ"א, ע"ב] מוטב לחלל שבת אחת, כדי שיקים שבתות הרבה. וכל שכן וקל וחומר שראוי להוציא כל ממון שבעולם, כדי לקים נפש אחת מישראל, שהוא כאילו קים עולם מלא. ואם בכל זאת ימות

אם כן, מה יעשה אדם רגיל? היכן הוא נמצא? הנה כי כן כל אדם למחש בעי, וצריך לעסק ברפואות כשצריך. שאם לא יעשה כן, ויהיה נספה בלא משפט, הרי זה מתחייב בנפשו. וכדאי הוא להתחייב בנפשו, כיון שעובר על מה שכתוב בתורה [דברים ד', ט"ז] ונשמרתם מאד לנפשותיכם. והאיש שאינו נשמר, ואינו מתנהג על פי הטבע לבקש רפואה לחליו בהיות לאל ידו, מלבד שענוש יענש על עברו על מה שכתוב בתורה, עוד בה שנמצא שסומך על הנס, ואם עושים לו נס מנכין לו מזכיותיו [שבת דף לב].

בקיצור, רוב בני האדם, נמצאים במצב של 'בינוניים'. ואם כן, הם אכן צריכים להתנהג ברפואות, כי אצלם הדבר תלוי במה שהם יעשו. אם תעשה רפואות, תתרפא. ואם לאו, לא תתרפא.

וצריך להישמר מאד, שלא יחלה. ואם יחלה, צריך לרדוף אחר הרפואות והרופאים המומחים.

הוא כותב זאת במפורש. דיברנו על כך, כי רואים בזמנינו שהאנשים מחפשים את הרופאים הכי מומחים. בעל פלא יועץ – שהיה גברא רבא, צדיק נשגב, מן העומדים ראשונה במלכות – כותב לנו במפורש, ש'צריך לרדוף אחר הרפואות'. 'לרדוף' היינו, להתאמץ.

ולא לחש במעיה – זאת לשון מליצה – כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו.

[מין שליט"א פונה למשתתפי השיעור בשאלה:] האם אתם מבינים את המליצה, 'לא לחוש למעיי'?

תגובה מהקהל: שלא יחסוך בהוצאות.

תשובת מין שליט"א: אכן. והפשט הוא, על חולי מעיים... אל תסתכל על הכסף.

והוא מביא בהמשך, ואמרו בזוהר הקדוש, דמאן דחזי לאתענושי בנכסין, נפל בבי מרעה, ולא מתסי עד דמפיק שיעור נכסי דגזרו עלה.

לפעמים ישנו מצב, שזאת אחת מן הגזירות – הבאנו את זה בשם האיגרות משה, והנה ישנו לכך מקור בספר הזוה"ק – אחד מן הדברים

אבירם, והם מתו האחד אחרי השני. זה היה ענשו.

האם ניתן להבין, את העקשנות הזאת? איזו חוסר אמונה? עוד אחד, ועוד אחד, ועוד אחד, ועוד אחד, עד הבן האחרון שלו, שגוב, אשר עשה את דלתות העיר יריחו, הוא לא חזר בו. פלא עצום. אתם יודעים, למה? כי לכל דבר, ישנו הסבר ותירוץ.

אומרים משהו דומה. אינני יודע, האם הוא נכון או לא נכון, אבל ניקח זאת בתורת משל בזמנינו. אומרים לגבי הפירמידות של מצרים, אנחנו אומרים [בהגדה של פסח] אילו לא גאל הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים.

הדבר קצת מפליא, וכי עד היום היינו משועבדים לפרעה במצרים? לכאורה, זהו פלא. אלפי שנים היינו משועבדים? גם בזמנינו?

כנראה התשובה היא, כי כיון שהמצרים היו עם הרבה כשפים, הכוח של-כישוף הזה היה כ"כ חזק, אמנם אנחנו חיים בעולם אחר, אבל המציאות היא, שעד היום יודעים את כח הכישופים של-מצרים, לפי מה שמספרים. מהי הראיה? אומרים כי כל מי שהתעסק עם הפירמידות, מי שלקח משם חפצים, עד היום הוא ניזוק ועייף שיעור מוצש"ק חול המועד פסח התש"ע. אני לא אחראי על פרטי הסיפורים, כי ישנם כאלה המכחישים זאת. אולי הדבר נכון, ואולי אינו נכון.

בכל אופן, היתה משלחת של חוקרים אמריקאים, כמדומני עשרים חוקרים, פרופסורים ודוקטורים וכו', אשר רצו לחקור את הפירמידות. כי זהו משהו שלא מבינים, איך עשו בניין כזה, לפני אלפי שנים, עם כאלו חכמות? הם ניסו לחקור זאת. כל אלה אשר התעסקו עם זה, מתו בכל מיני מיתות משונות. האחרון נשאר, העלו אותו לשידור, ושאלו אותו מה הוא אומר על כך? והוא ענה, לא. מה פתאום. זה לא בגלל זה. להחזיק קרה ככה, ולשני קרה ככה, וכו', לכל אחד יש לו סיפור. לאחר שהוא יצא לרחוב, הוא נדרס...

החולה חס ושלום, לא תהיה זאת להם לפוקה ולמכשול עון, ויגל לבם שעשו מה שמוטל עליהם לעשות. והשם, הטוב בעיניו הוא עושה, והוא ישלם להם שבעתים אל חיקם הון ועשר בביתם.

א"כ יוצא, כי ההשתדלויות שעושים כיום, זה כדת וכדין.

ברם, הכל הוא בתנאי, שלא עושים זאת מפני שנשענים על הרופאים והרפואות, אלא מתפללים וכו', עושים גם את החלק הרוחני, ואז זה יהיה כנגד זה. אבל אם עושים רק את החלק הגשמי, בלי החלק הרוחני, זאת ג"כ לא הדרך הנכונה.

השלמה לגבי השאלה מדוע רואים חייבי כריתות אשר מאריכים ימים, ביאור דברי הירושלמי בדבר הקשר שבין שבועת אליהו הנביא שלא יהיה טל ומטר כי אם לפי דברו, לבין חיאל בית האלי ואחאב מלך ישראל. ביאור המלבי"ם מדוע שבועת אליהו נתקיימה, ושבועת משה ויהושע לא נתקיימו. ושתי תשובות נוספות לכך, המובאות בספר מעם לועז.

כפי שאמרנו בעבר, אחד התירוצים לשאלה, למה בזמנינו ישנם אנשים, שאפילו שהם חייבים כרת, לא מקבלים את ענשם? לכאורה, הרי כתוב בתורה במפורש, זנכרתה הנפש ההיא מלפני? מדוע לא רואים זאת?

לגבי השאלה הזאת, ולגבי עוד כמה יסודות חשובים הקשורים אל הנושא הזה, מצאתי בנושא כעין זה, וכדלקמן. אבל, נתחיל בדברי הירושלמי, במסכת סנהדרין. דיברנו על אחאב, אשר היה רשע גדול, אבל לא סתם.

כידוע, בספר יהושע ו', כ"ו נאמר כך, וַיִּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בְּעַת הַהֵיכָל לֵאמֹר, אֲרוּר הָאִישׁ לְפָנַי יְיָ, אֲשֶׁר יִקּוּם וּבְנֵה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ. בְּכֹרֹו יִסְדְּנָהּ, וּבְצַעֲרוֹ יִצִּיב דְּלֶתֶיהָ. זאת קללה נמרצת, שיאבד את כל בניו.

בזמן אחאב, עשה זאת חיאל בית העלי, הוא בנה את יריחו, והוא נענש על כך, ככתוב בנביא [מלכים א' ט"ז, ל"ד] במפורש, בְּיָמָיו פָּנָה חִיָּאל בֵּית הָאֱלֹהִים אֶת יְרִיחוֹ. בְּאֲבִירָם פְּכֹרוֹ יִסְדְּהָ, וּבְשָׁגוֹב צָעִירוֹ הִצִּיב דְּלֶתֶיהָ. אומרים חז"ל, כי היו לו שבעים בנים, הבן הבכור היה

שערי יצחק – השיעור השבועי

ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה. אליהו הולך לנחם אבלים, אצל חיאל בית העלי, שם נמצא אחאב מלך ישראל, והנושא אשר דנים בו הוא, קללת יהושע על מי שיבנה את יריחו.

תשמעו מה אליהו אומר, אמר, בריך הוא אלההון דצדיקייא דמקיים מילי דצדיקא. הנה אתם רואים, כי הצדיק יהושע נשבע, והקב"ה קיים את דבריו.

והוה תמן אחאב. היה שמה אחאב, והוא התווכח עם אליהו.

אמר לון אחאב, וכי מי גדול ממי? משה או יהושע? אמרין ליה, משה. הרי יהושע, הוא התלמיד של משה.

אמר לון, בתורתו של משה כתיב, השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם, ומה כתיב בתריה, וחרה אף יי' בכם ועצר השמים ולא יהיה מטר.

ולא הינחתי ע"ז בעולם שלא עבדתי אותה – כך אומר אחאב על עצמו – וכל טבן ונחמן דאית בעלמא אתון בדרי. וכל הטובות שיש בעולם יש בדור שלי.

איפה השבועה? משה רבינו אמר, כי אם יעשו ע"ז, 'ועצר את השמים', והנה אין לנו עצירת גשמים, ולא שום צרות. כתוב שאחאב לא הניח בא"י תלם, אשר לא הניח שם ע"ז.

א"כ אחאב שואל – תשמעו איזו חוצפה, איזו רשעות, אבל לא סתם – מילוי דמשה לא קמן, ומילוי דיהושע מקיים?

איך יכול להיות? יהושע קילל, מה אתה מקשקש, כיצד אתה אומר שהם מתו בגלל קללת יהושע? מה פתאום? מה שמשה רבינו אמר, לא נתקיים, אז מה שאמר יהושע, בן יתקיים? אלא, זאת איננה הסיבה. שמעתם? הם לא היו סתם רשעים, היו להם קושיות. מה שמתו שבעים ילדים, זה לא בגלל יהושע. והראיה, כי דברי משה רבינו אינם מתקיים, הוא אמר 'וחרה אף יי' בכם ועצר את השמים וגו', והדבר לא נתקיים.

אליהו שמע זאת, ואמר לו כך, אם כדברך, חי יי' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה

כזאת עקשנות, לראות שבעים בנים מתים, אחד אחרי השני, ולכל אחד ישנו תירוץ. מה הוא חושב? הוא רוצה שהקב"ה יהרוג את בנו, ויגיד לו במפורש שהוא הרג אותו? לא חסר דרכים.

אבל, מיד לאחר מכן כתוב בנביא [מלכים א' י"ז, א'], ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב, חי יי' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו, אם יהיה השנים האלה טל ומטר, כי אם לפי דברי.

לכאורה, מהו הקשר? מה קרה, שאליהו הנביא פתאום נשבע, שלא יהיה טל ומטר? הטל בדר"כ הוא נעצר, אבל כאן אליהו הנביא נשבע, חי יי' וגו' אם יהיה טל ומטר, כי אם לפי דברי. אני מחליט. אני אקבע, מתי יהיה גשם, או לא. מה הדבר קשור, לחיאל בית העלי, אשר בנה את יריחו?

חז"ל מגלים לנו את הסוד, הירושלמי במסכת סנהדרין [פרק עשירי הלכה ב', דף נ"א]. תשמעו דבר מבהיל. חז"ל הירושלמי שם, מה עניין זה אצל זה?

אלא אמר הקב"ה לאליהו, הדין חיאל, גברא רבא הוא. איזיל חמי ליה אפינן. חיאל בית העלי הזה, הוא אדם חשוב. כמדומני שהוא היה שר צבא, אחד מן השרים אצל אחאב. אם כן, יש כעת 'ניחוס אבלים', לך תנחם אותו.

א"ל, לי נה מיזל. א"ל, למה? א"ל, דנא מיזל וינון אמרין מלין דמכעסין לך, ולינה יכול מיסבול. אני לא יכול ללכת, כיון שהם אומרים מלים אשר מכעיסים אותך, ואינני יכול לסבול זאת. אליהו הנביא היה קנאי, אם יגידו שם דברים שאינני יכול לסבול אותם, אני לא רוצה ללכת.

א"ל, ואין אמרין מילה דמכעסה לי, כל מה דאת גזר אנא מקיים. אמר הקב"ה לאליהו, אם יגידו דברים מכעיסים, מה שאתה תגזור אני אקיים. הדבר בידך.

אזל ואשכחון עסיקין בהן קרייא, וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני יי' אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו בכבודו

השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי. אתה רוצה לראות? אני אוכיח לך. כעת אני אומר לך, שלא יהיה. אני אומר, לא משה רבינו. ותראה, שמתקיים מה שאני אומר.

מבהיל. כעת תשמעו איזו נקודה. כיון ששמע כן, התחיל בוכה. אחאב היה קצת הפכפך.

הדא הוא דכתיב, ויהי כשמוע אחאב את הדברים האלה ויקרע את בגדיו וישם שק על בשרו ויצום וישכב בשק ויהלך אט. ואח"כ ידוע כל הסיפור, איזה צרות וסבל היה, עד שהוא פגש את עובדיהו, ויאמר אחאב אל עבדיהו, לך בארץ אל כל מעיני המים ואל כל הנחלים, אולי נמצא חציר ונחיה סוס ופרד, ולוא נכרית מהבהמה ומלכים אי"ת, ה'. שלוש שנים, לא ירד גשם.

ברם השאלה, הא גופא. הנה אליהו הנביא מוכיח על עצמו, אני אוכיח לך, אני אגיד ותראה שלא יהיה גשם, והדבר אכן נתקיים. א"כ השאלה, למה מה שאמר משה רבינו לא נתקיים? כעת אליהו ככה אמר, לאחר שאחאב טען את הטענה, אליהו מוכיח לו, להראות לו בחוש, כי זה כן מתקיים. אבל, למה דברי משה רבינו לא נתקיימו?

תשמעו את תשובת המלבי"ם [שם]. מה שכתוב בתורה, זהו כאשר עם ישראל הולך בדרך ה'. אז ישנם ענשים. הדברים הטובים והרעים, באים על פי ה'. אבל כיון שבזמן אחאב היו רשעים, אזי הכללים הם כבר אחרים, והולכים עפ"י דרך הטבע.

את היסוד הזה, אמרנו בשם הגר"ז, דומה לאותה הנקודה, כי 'כרת' שכתוב בתורה, זהו בזמן בית המקדש. אבל לא בזמן בית המקדש, ישנם כבר כללים אחרים.

וז"ל המלבים שם, אין ספק, כי המעשה הזה עשה רושם גדול, וכל העם שמעו וייראו. ואחאב התאמץ להכחיש זאת, ולתלות במקרה. הרשעים, אינם מאמינים, ותולים את זה במקרה. לזה קרה ככה, ולזה קרה ככה, כל מיני סיבות טבעיות.

וכן אמרו חז"ל, שאחאב אמר לאליהו, אפשר שקללת הרב לא נתקיימה, וקללת התלמיד

נתקיימה? התוכח עמו, שאיך אפשר שלא תתקיים קללת משה שאמר 'פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים ועצר את השמים ולא יהיה מטר', ותתקיים קללת יהושע?

מהי התשובה על כך?

אומר המלבי"ם, אולם התשובה לזה, כי ענשי התורה הם רק בעת שישראל תחת ההשגחה האלהית, שאז המטר הוא השגחיי, כמ"ש והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי ונתתי מטר ארצכם בעתו. אז בעת יעזבו את ה', תסור מהם ההשגחה, ולא יהיה מטר ההשגחיי. בזמן שהולכים בדרך ה', אז העונש והשכר הולכים עפ"י ה'.

אמנם אחר שברוב גלוליהם נעשו כגויי הארצות, וסרה מהם ההשגחה לגמרי – אין השגחה, כביכול – והארץ נמסרה בימי אחאב אל הטבע והמערכה, לא יחויב שיפסק המטר הטבעי בעבדם גלולים. גשם, וחוסר גשם, אינו תלוי לפי מצוות או עבירות. כי הטבע תעשה כמנהגה, ואין לה קשר עם מעשי בני אדם. שזה רק אצל ההשגחה, לא אצל הטבע, וזה רק על ענשי התורה.

אולם קללת יהושע שקילל מדעת עצמו, הלא כבוד יהושע ודיבורו וגזרתו מקושרת עם ההשגחה האלהית, שה' ישגיח על כבוד צדיקו לקיים גזרתם. הגם שסרה ההשגחה מן הדור ההוא הרשעים, לא סרה מיהושע הצדיק, ומגזרתו וכבודו, ולכן נתקיימה קללתו.

ובא אליהו לברר לו זה במופת, שכן תתקיים גם גזרתו גם עתה, אם יגזור על הטל והמטר. וזה מצד שההשגחה דבוקה בו, לקיים מוצא שפתיו, מצד שהוא עומד לפני ה' והשגחתו. וז"ש חי י"י אשר עמדתי לפניו, ומצד זה אני גוזר, אם יהיה השנים האלה טל ומטר. ובל תחשוב שזה יהיה מצד העונש על רוע מעשיכם, כי אינכם ראויים לעונש השגחיי, כי סרה ההשגחה מאתכם, רק כי אם לפי דברי, שה' יקיים גזרתי מצד שאני דברתי כן, וה' יקיים גזרתי.

ולכן הוסיף גם טל, שזה אינו נכלל בעונש התורה, שכתוב ולא יהיה מטר, למען ידעו

דבר נוסף שהוא אומר, ועוד, שחביבים דברי סופרים מדברי תורה, כמו שמצינו בר' טרפון שקרא והטה ונתקיים בעצמו שנסתכן בלסטים. ואילו לא קרא ק"ש, היה עובר על עשה. וכשקרא והיטה, נתחייב בנפשו. הוא התחייב בנפשו, כיון שעבר על דברי בית הלל. 'חביבין דברי סופרים'.

האם בזמן הזה שהשמיטה מדרבנן, מתקיימת הבטחת וציזיות את ברכתני וגו'.

לכאורה ישנם דברים הדומים לכך, למשל לגבי שמיטה בזמן הזה. בתורה כתוב, וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֶת תְּבוּאָתֵינוּ. וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לְכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂת אֶת הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים [ויקרא כ"ה, כ'–כ"א].

האם הדבר הזה, צריך להתקיים גם בזמננו, שהשמיטה היא רק מדרבנן, כי אין לנו יובל? האם צריכה להתקיים הברכה?

גם אם לא היתה מתקיימת הברכה, לא היתה לנו קושיא, כי מה שכתוב בתורה, זהו בזמן שהשמיטה היא מה"ת. אם חיוב שמיטה הוא רק מדרבנן, אין חובה שיתקיים וציזיות את ברכתני לכם'.

לפי הסמ"ע וח"מ סימן ס"ז ס"ק ב', אכן הדבר נכון, ולא חייב שיתקיים וציזיות את ברכתני לכם. הוא מביא שם מן התוספות במסכת גטין, כי הסיבה שאין יובל בזמן הזה, משום שאם יהיה יובל אזי יהיו שנתיים שמיטה – שנת המ"ט ועוד יובל – ורוב הציבור לא יוכלו לעמוד בכך, שלא יעבדו שנתיים עבודת קרקע. ע"כ הוא אומר, וציזיותי וגו' זה רק כאשר הדבר נוהג מן התורה. מה שכתוב, זעשת את התבואה לשלוש השנים, שזה נאמר כאשר ישנה שנת יובל, שנתיים רצופות אין עבודת קרקע, ובשנה השלישית תהיה ברכה, שיספיק לשלוש שנים, עד השנה התשיעית. דבר זה נאמר, לגבי הזמן שחיוב שמיטה הוא מן התורה. לכן גם לא תיקנו יובל.

כך הסמ"ע אומר. כך הוא מבין את התוס' בגטין.

שהוא רק ע"פ דברו וגזרתו, ובוזה יתברר שכן חל העונש מפני גזרת יהושע ודברו.

זהו ההבדל. מה שכתוב בתורה, לא חייב שיתקיים, כי כעת הולכים עפ"י הטבע, הקב"ה מסר אותם ליד הטבע, מה שצריך להיות לפי הטבע זהו מה שיקרה, אין בזה דרך ה'. אבל יהושע שקילל, זה לא קשור למה שכתוב בתורה, אלא הוא קילל מצד עניין פרטי.

זאת בעצם התשובה, לגבי השאלה דלעיל. כי בעצם קללת יהושע היתה צריכה להתקיים, ואליהו בא ומוכיח זאת לאחאב. הנה, כפי שקללת יהושע היתה צריכה להתקיים, כך כעת אני אליהו אגיד, והקב"ה יקיים את מה שאני אומר, כי כעת זהו כבר עניין של כבוד הצדיק, הדבר כבר אינו קשור אל ההנהגה הכללית. לכן אליהו אמר, חי י"י אשר עמדתי לפניו. דהיינו, כיון שהצדיק עומד בהשגחת ה', א"כ מה שהצדיק יגיד, הקב"ה צריך לקיימו.

שאלה מהקהל: בפסוק עצמו כתוב, כי רק כאשר זסרתם ועבדתם אלהים אחרים, אז לא יהיה מטר וגו'? הרי הוא בעצמו מדבר, כאשר עם ישראל לא בסדר?

תשובת מרן שליט"א: נכון, אבל אין המדובר שם כאשר ישנה התדרדרות כזו גדולה, לא בשלב של מצב כזה גרוע. בזמן אחאב, הם כבר נתרחקו לגמרי, היתה ירידה גדולה. מה שכתוב בתורה שזה רק כאשר יעשו וכו', אכן מדובר שעושים חטאים, אבל לא במצב כזה שפל.

*

האמת היא, כי ישנן תשובות אחרות לגבי השאלה הזאת, תשובת המלבי"ם היא מאד יסודית, אבל ראיתי כי במעם לועז ומלכים, דף רנ"ח כתב תשובות נוספות, על השאלה מהו ההבדל? למה קללת יהושע נתקיימה, ומה שמשה רבינו אמר לא נתקיים? המעם לועז מביא על כך, עוד שני תירוצים.

וזה לשונו, והטעם שקללת יהושע נתקיימה, ועונשי התורה לא נתקיימו, שהיחיד נענש מהר. ישנו הבדל, בין כאשר העונש אמור להיות על כלל ישראל, לבין אם העונש הוא על אדם פרטי. חיאל בית העלי, זהו משהו פרטי.

אבל בספר התעוררות תשובה וח"א סימן קנ"א, וסימן קצ"ח, וכן החזו"א [שמיטה, הלכות שביעית סימן י"ח ס"ק ד'], אינם מסכימים לכך. לדבריהם, גם בזמן הזה יש את הברכה. החזו"א דוחה את ההכרח מן התוס'.

גם לפי המציאות בזמנינו, רואים כי ברוך ה', שומרי השמיטה רואים דברים מחוץ לגדר הטבע, שיש להם ברכה. החזו"א אי"ש אומר, כי בית דין של מעלה, גוזרים כפי הבית דין של מטה. אם בי"ד של מטה קבעו כך, אזי גם בי"ד של מעלה. לכן, אפי' שלכאורה הקב"ה לא הבטיח על כך, אולם כיון שהקב"ה מסכים למה שאומרים בי"ד של מטה, וממילא גם הברכה מתקיימת.

שאלה מהקהל: לגבי הראיה מרבי טרפון, האם ישנו הבדל בין קום ועשה, לבין שב ואל תעשה? תשובת מרן שליט"א: כוונתך בגלל שהוא היטה נגד דברי ב"ה, יפה. ואלה שעבדו ע"ז וכו', זה לא קום עשה? הם עשו עוד יותר גרוע, ובכל זאת לא נענשו. תסתכל שם במעם לועז.

מדוע למרות ש'ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם, רואים כי לפעמים בעת צרה אומרים י"ג מדות ובכ"ז לא נענים.

ישנו דבר נוסף, אשר צריכים להזכירו, כי הוא קשור אל הימים האלה [חודש אלול ועשיית].

כתוב בגמרא [ראש השנה דף י"ז ע"ב], אמר רב יהודה, ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר [שמות ל"ד, י'] הִנֵּה אֲנֹכִי פֹרֵת פְּרִית. ישנה הבטחה, 'הנה אנכי כורת ברית', ש"ג מדות אינן חוזרות ריקם. זאת אומרת, כאשר אומרים י"ג מדות, חייב להיות שזה יתקיים.

האמת היא, כי בעל צרור המור כתב, כי ראינו זאת במו עינינו. הוא אומר כי היתה עצירת גשמים, והש"צ היה מתעטף ועובר לפני התיבה, [אומר י"ג מדות] והיו יורדים גשמים. אבל הוא אומר, כי בעוה"ר עכשו אנחנו צועקים ולא נענים. פירוש, שהוא תולה זאת בחטאים.

למה יכול להיות גזירות קשות רח"ל, ואומרים י"ג מדות, ולא נענים?

זאת ג"כ שאלה, מן הסוג הזה דלעיל.

התשובה היא, או כפי שאומרים, שהעוונות גורמים. או מפני שכתוב, 'עשו לפני כסדר הזה'. דהיינו, זהו דוקא כאשר מקיימים זאת, 'מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון וכו'. כאשר יעשו לפני כסדר הזה'.

דיברנו על כך בזמנו ועיין שיעור מוצש"ק האינו התשע"א, ומוצש"ק וילך התשע"ג, ומוצש"ק מסעי התשע"ד, ומוצש"ק חיי שרה התשע"ה, ומוצש"ק כי תבוא ומוצש"ק וילך התשע"ו, ומוצש"ק וילך התשע"ז, דרשת חול המועד סוכות התשפ"א, ומוצש"ק ראה התשפ"ב, אני רק מזכיר זאת, בכדי להקיף את הנושא, כי ישנם סיבות, למה הדברים אינם מתקיימים. כל דבר, לפי עניינו. זהו דבר אחד.

דברי המלבי"ם בעניין איזו זכות תולה יכולה להיות לרשע, עד שאינו מקבל את ענשו.

דבר נוסף – אמרתי כי ישנם שלושה דברים במלבי"ם, הנוגעים למה שדיברנו מקודם – אמרנו עוד תירוץ לגבי השאלה הזאת, למה מי שחייב כרת, לא מקבל את ענשו? אמרנו עפ"י התוס' והריטב"א והחפ"ז חיים, כי זכות תולה'.

איזו זכות, היא 'תולה'? יש לאדם זכיות.

המלבי"ם כותב בפירושו על הפסוק בתהלים [צ"ד, ט"ו] כִּי עַד צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט, למה הרשע אינו מקבל את ענשו?

וז"ל המלבי"ם שם, מבאר הטעם שה' מאחר עונש הרשע, כי המשפט ישוב מדרכו, ללכת עד הצדק. ופי' הדבר, כי המשפט הוא כפי שורת הדין, והצדק לא ילך עפ"י עומק הדין הגמור, רק ישקיף על הזמן והמקום והענין שהוא לפני משורת הדין.

ויצויר שהגם שיחוייב הרשע להיענש עפ"י המשפט הגמור, יתאחר המשפט בהשקף על הצדק. לפעמים הרשע הזה צריך לקבל את ענשו, כך מבחינת ה'משפט', אבל ישנו גם 'צדק'. המשפט לא יתקיים, הוא יתעכב. למה? שיאחר ענשו ע"י זכות קדום, שעשה איזה מצוה. הוא עשה איזו מצוה, והיא זאת שגורמת שלא יקבל את העונש. או ע"י זכות אבות. או

שערי יצחק – השיעור השבועי

וז"ל שם, 'ברכי נפשי את יי', יאמר אל נפשו הרוחנית, שהיא בת אלהים וחלק אלוה ממעל, שתברך את ה' על החסדים שעושה עמה. זכר קרבי, הוא הגוף שהוא לבוש אל הנפש, יברכו את שם קדשו. כי הגוף החומרי, לא ישיג את ה' בעצמו, כמו שתשיגהו הנפש הרוחנית, רק כשומע את שמו מרחוק, ויברך את פרסום שמו מרחוק.

'ברכי נפשי את יי', זאת הנפש. זכר קרבי את שם קדשו, זהו הגוף. דוד המלך ע"ה אומר לנפש, תברכי את ה'. תשמעו איך המלבי"ם מגדיר את הנפש, שהיא 'בת אלהים, וחלק אלוה ממעל'. המלבי"ם הושיט לנו כאן תירוץ, במלים הללו. איך אפשר להבין, שהנשמה היא חלק מהקב"ה, ובכל זאת זה לא הוא. הוא הוסיף לנו כאן את המלים, 'היא בת אלהים'. כמו אדם אשר יש לו ילדים, בעצם הילדים הם הוא, אבל זה לא הוא. הם חלק ממנו, אבל זה לא הוא, כי בסך הכל זה דבר נפרד. הפלא ופלא.

אסכך, ירדה הקושיא שהבאנו, בשם אלה אשר טענו, כיצד אפשר להבין זאת? הדבר הוא כמו הילדים, אשר בעצם הם חלק מן האב, אולם אי אפשר להגיד שזה הוא. א"כ הגם שח"ו ראוי שהנשמה תיענש, כפי שדיברנו בזמנו ובשיעור מוצש"ק מסעי, בכל זאת זכרנו לחיים וכו', למענך אלהים חיים. חושבני שהדבר מובן.

השם ברוך הוא יזכנו, וימלא כל משאלות ליבנו לטובה, אכי"ר.

בשבח אמירת דברי תורה בערב שבת בביהכ"נ, ובשבח העמותה החדשה נתיבות מהרי"ץ.
יש לנו שני דברים. נתיבות מהרי"ץ, והיה עוד מישהו שדיבר על עניין אמירת דברי תורה בליל שבת, ביקשו לדבר גם על הנושא הזה. בקשר ל'קריאת קודש' לגבי עניין אמירת דברי תורה בליל שבת, הדבר כבר נתפרסם, לעורר ולעודד את הנושא הזה. ישנם מקומות של בני תורה, אשר יש שם דרשות בליל שבת, הדבר חשוב מאד. עשר דקות, רבע שעה. כדאי להכניס את הנושא הזה.

ע"י שיווליד בנים צדיקים. אמור להיות לו בנים צדיקים שיוולדו, א"כ אי אפשר להרוג אותו. או שממתין אולי ישוב בתשובה, או שממתין עד שתתמלא סאתו. ישנן הרבה סיבות, למה העונש שלרשע אינו מגיע. העונש שלו יותר גרוע.

או שהוא צדיק בערך שיש בדורו רשעים גדולים ממנו. נכון שהוא רשע, אבל יחסית הוא צדיק, כי ישנם יותר גרועים ממנו, ושמה יש חשבונות אחרים למה לא להעניש אותם. שכ"ז ממדת הצדק – זה לא 'משפט', אלא 'צדק' – עד שעת יצא המשפט להעניש את הרשע, יביט שהצדק הוא עדיין רחוק ממקום העונש, ר"ל שלפי הצדק לא הגיע עדיין זמן ענשו, וישוב המשפט מדרכו לאחור אל מקום הצדק, ולא ילך עד שהצדק ילך עמו, ר"ל עד שיגיע זמן ענשו גם לפי הצדק. וכן אחריו (ישובו) כל ישרי לב, כן כל ישרי לב עת רוצים לקבל שכרם כפי חקות המשפט, ישובו מדרכם אל הצדק, שלפעמים הגם שלפי המשפט ראוי שהצדיק יקבל שכרו תיכף, לא יחוייב כן מצד הצדק, בעבור איזה עון קדום, או להוריש זכותו לבניו, וכדומה, שיתאחר גמול הצדיקים עפ"י דרכי הצדק, הגם שהיה ראוי שיקבלוהו לפי חוקי המשפט ודין הגמור, יבחרו ישרי לב יותר שיתנהג עמהם עפ"י חקי הצדק.

זהו הפרט, לגבי הנקודה הזאת.

תירוץ עפ"י דברי המלבי"ם לגבי השאלה כיצד אפשר להבין כי הנשמה היא 'חלק אלוה ממעל', וכי אם האדם חוטא מענישים גם את הקב"ה.
ישנו עוד דבר, ששמחתי לראות, כי המלבי"ם נותן לנו תשובה ב'דרך אגב', לגבי דבר שעמדנו עליו.
דיברנו בס"ד לגבי העניין, שהנשמה היא 'חלק אלוה ממעל'. איך אפשר להבין, שהנשמה שלנו היא חלק מהקב"ה? כי ח"ו אם אדם חוטא, ומקבל עונש, מענישים את הנשמה, וכי מענישים את הקב"ה?
המלבי"ם נותן לנו תשובה לכך, בפירושו על הפסוק [תהלים ק"ג, א'] בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת יְיָ, וְכָל קְרָבֵי אֶת שֵׁם קְדֹשׁוֹ.

השם ברוך הוא יצליח דרכינו בכל מכל כל,
אכ"ר.

כפי שהסברנו, לגבי אלה הטוענים שאבותינו נע"ג לא נהגו בכך, כי הדבר אינו קשור האחד אל השני. זהו דבר אשר מאד רצוי, אם דורשים בליל שבת אזי הדבר מוסיף הרבה לגיבוש הקהילה, שזאת תהיה 'שיחת היום'. משא"כ אם זאת רק תפילה. כאשר מדברים על העניין המדובר, יש בכך הרבה תועלות ומעלות.

לענייננו פה, נתיבות מהרי"ץ, ב"ה זכינו שקם ועמד על הרגליים, העמותה החדשה נתיבות מהרי"ץ, שבעז"ה פועל גדולות ונצורות, ב"ה הרב יאיר תאם כבר אולי שנה שעובד על הנושא הזה ממש במסירות נפש, עם בני הרב שאול, ועוד כמה אברכים שנרתמו לעניין הזה. כפי שכתוב, **דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם, וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם** [משלי ג', י"ז]. בעז"ה שהם ייסדו את העמותה הזאת, ומבקשים מהציבור שכל מי שיכול לתמוך ולעזור, מי מהונו ומי באונו, לעזור למען המטרה הקדושה הזאת. ב"ה שיעמיד אותם על הרגליים, לבסס את הדבר הזה. השם ברוך הוא יעזרנו.

זאת זכות גדולה, בפרט לקראת הימים הנוראים, לקראת יום הדין שיבוא לקראתנו לשלום. כי המצב שלנו, הוא בבחינת כל המקודש מחבירו חרב מחבירו. הציבור התימני צריך הרבה מאד חיזוק, מכל הבחינות, גם הגשמיות וגם הרוחניות.

גם הכולל החדש. איפה הוא אמור להיות? עוד לא החלטתם?

הרב שאול: קצת פה, אבל זה צוות של אברכים, כל אחד במקומו.

ב"ה, פועלים כבר, ישנם חידושים, דברים לבסס את זה, ב"ה שפועלים וגם עושים דברים שעדיין לא היו בעבר, זאת שמחה גדולה, שישבו על העניין הזה, ללמוד ולהפיץ את תורת חכמי תימן, דבר גדול. ועוד כמה וכמה עניינים נוספים שבמסגרת הזאת. יהי שלום בחילם ושלוח בארמנותם, שיזכו להגדיל תורה ולהאדירה. וכמובן שכל הציבור נקרא להירתם לדבר הזה, כי הדברים הללו הם דברים שאים להם שיעור.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר,
נערך והגה לפי הבנת העורך.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה
מתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו
לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה
אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.
פרטים בטלפון: 050-4140741